

Roslagens Fornminnes- och hembygdsförening

Norrtälje

Stadens hembygds- och museiförening
Utan forntid – ingen framtid

Program och information

År 2012

Roslagsmuseets Vänner

Fornminnesföreningen

Smakprov från vårens utställning *Kors och tvärs*
i Zettersténska gården

Läs mer om detta i vårt program

Roslagens Fornminnes- och hembygdsförening Norrtälje

Här kommer program och information för år 2012. I år finns ingen sammanställning över de program som stadens kulturföreningar erbjuder under 2012. Men alla är välkomna till föreningarnas sammankomster. Se annonser under Föreningsmeddelande i Norrtälje Tidning.

**Roslagens Fornminnesförening har ett nära samarbete med
Roslagsmuseets Vänner
Kontaktperson Åsa Laestadius: 0176 – 23 73 48**

Roslagens Fornminnesförenings styrelse fram till årsmötet 2012

Lennart Jansson	ordförande	0176 - 133 84
Bengt Carlsson	vice ordförande	0176 - 130 37
Ingegerd Mattsson	skattmästare	0176 - 148 40
		0175 - 120 73
Margareta Jersild	sekreterare	0176 - 132 72
Bodil Engström		0176 - 155 95 bostad
		0176 - 179 70 arbete
Sonja Henriksson		0176 - 139 80
Thomas Malmström		0176 - 22 46 26
Kerstin Sandberg		0176 - 183 12 bostad
		070 - 542 89 30

Föreningens adress: c/o Lennart Jansson, Gjuterivägen 4 A, 761 40 Norrtälje

Kallelse till Roslagens Fornminnes- och hembygdsförenings årsmöte 2012

Årsmötet hålls i Kafé Smedjan, på Pythagoras Industrimuseum, onsdag 14 mars kl 19.00. Det inleds med förhandlingar och information om Roslagsmuseet. Efter kaffet berättar Johnny Rosén om den flygfyr, som sitter på det gamla vattentornets tak. Det är den enda flygfyr i Europa som fungerar – och den kommer att tändas denna kväll för oss. Men det finns även ett varuhus med samma namn. Om dess tillkomst berättar köpman Olle Henriksson.

Årsavgift

Roslagens Fornminnesförening har en mycket låg årsavgift och bjuder på ett omfattande program.

Årsavgiften är 50:-

Lägger du till 100:- får du även Ledungen, en utomordentligt fin tidskrift. Den ges ut av Stockholms läns hembygdsförbund och Länsmuseum. Den utkommer med fyra påkostade och innehållsrika nummer om året.

Sätt därför in: 50:- + 100:- på postgiro 38 49 72 – 6 = 150:- kronor.

Blankett finns med i programbladet. Gör det omedelbart!

Som medlem kan du delta i föreningens program utan kostnad, om ej annat sägs. Du träffar trevliga människor, stöder Roslagsmuseet och blir en kulturperson i Norrtälje!

Program 2012

Programmen sker i samverkan med Sensus Studieförbund,
i Kafé Smedjan, Pythagoras Industrimuseum där inget annat anges.

Onsdag 14 mars 19.00

Årsmöte

Efter förhandlingar dricker vi kaffe. Därefter berättar Johnny Rosén om flygfyren, som visade vägen för postflyget från Bromma till Finland. Men hur fick varuhuset samma namn? Svar ger köpman Olle Henriksson. Information om Roslagsmuseet.

En söndag i maj

Norrtälje – Uppsala tur och retur

En söndag 2011 upplevde vi Roslagsbanan med buss och tåg, där vi hade egen kupé. Många berättade minnen. Nu gör vi en liknande resa med Lännakatten, tåget mellan Uppsala och Faringe. Vår buss följer järnvägslinjen där tågen slutat att rulla. Lunch och kaffe under resan. Anders Karlsson kör bussen och Michael Blum, konduktör på banan, berättar om tågets historia. Mer om detta på vårt årsmöte.

Onsdag 4 juli 18.00

Badortsliv och parkliv i Societetsparken

Vandring med Lennart Jansson. Samling vid s/s Norrtälje. Ett slags modern grötlunk. Medlemmar fritt, övriga betalar 40 kronor. Se bild på annan plats i programbladet.

Onsdag 15 augusti 18.00

Sensommarvandring runt skolkvarteren och Norrtälje kyrka

Lyssna till historier om präster, lärare och elever. Vem var Billborg? Hur gick undervisningen till? Lennart Jansson berättar. Fritt för medlemmar, övriga 40 kronor.

Prel 18 augusti

Vi gör vår sedvanliga Stockholmsresa

Programmet anknyter till vad som då kan vara aktuellt. Avresa med buss SL ca 10.00.

Två berättarkvällar

Vi möts i Kafé Smedjan, Pythagoras

dricker kaffe och lyssnar till människor som berättar. Tid: 19.00.

Onsdag 19 september

Utsikt från min balkong vid Stora Torget

Barbro Unnerfalk berättar om marknader och människor i Norrtälje

Onsdag 24 oktober

Vi återkommer med presentation av berättare.

Alla helgons dag

Lördag 3 november 14.00

Vandring på Nya kyrkogården

Samling 14.00 vid kapellet. Efter vandringen musik och lyrik i kapellet. Medverkande: Bengt Carlsson, Urban Johansson, Per Carlsson och Lennart Jansson.

Tre kvällar om tre stater i Östersjön: Estland — Lettland — Litauen

Med stöd av Roslagens Sparbanks Stiftelse och Sensus Studieförbund hölls under hösten 2011 några föredrag under rubriken *Från kust till kust*. Många kom och lyssnade när fem kulturföreningar i Norrtälje arrangerade det hela.

Som tema för föreläsningarna under hösten 2012 har man föreslagit *De baltiska staterna*. Det är tre små stater och trots att de ligger tätt intill varandra är de synnerligen olika. Varje land har sin kultur och sitt språk, obegripligt för grannarna. I krigets slutskede kom många flyktingar till Sverige, främst från Estland men även från Lettland. Norrtälje har vänorter i båda dessa stater.

Estland och Lettland har en gång i tiden varit en del av Sverige. Riga var på 1600-talet en av Sveriges största och rikaste städer. Gustav II Adolf grundade universitetet i Tartu. Gymnasier startades då både i Riga och Tallinn där eleverna med tiden skulle fortsätta vid det estniska universitetet. Gymnasieskolan i Tallinn bär fortfarande kungens namn. Närmare information kommer i höst i Norrtälje Tidning.

Det okända Norrtälje

Pythagoras Industrimuseum arrangerar fyra föreläsningsskvällar, i samverkan med Fornminnesföreningen och Torsten Nordströms stiftelse. Föreläsningarna börjar 19.00 i Kafé Smedjan och kostar 50:- i entré. Kaffeservering i pausen.

20 mars En vandring längs Norrtäljeån

Följ med på en resa längs Norrtäljeån med t ex industrihistoriskt spännande strandhugg och gamla Norrtäljebilder.

17 april Gissa platsen — då och nu

Med äldre bilder som utgångspunkt gör vi nedslag i Norrtäljes historia och åskådliggör hur staden har förändrats.

16 okt Änglamakerskan från Rådmansö och andra förfärligheter

Ta gärna med en egen förfärlig historia och berätta!

20 nov Smak för Roslagsmat — nyponstarsta och strömmingsskinka

Bortglömda recept, mathistoria och lite provsmakning.

Bilderna kommer från Fornminnesföreningens arkiv och färghandlare Torsten Nordströms många, välfyllda album.

Det blir en festlig final med provsmakning, av bl a roslagskaka, vår egen saffransefterrätt.

När använde man saffran för första gången i Roslagen? Troligen var det 1328 vid gravölet efter lagmannen och riksrådet Birger Persson, pappa till Birgitta, den heliga.

Till det hade man från stockholmsköpmannen Konrad bl a köpt

1 ½ skålpund saffran (0,6 kg)

12 ” kummin (5 kg)

2 ½ ” ingefära (1 kg)

och mycket mera som kanel, peppar, timjan, kapris och lagerbär. Kryddorna räckte till många gäster och många måltider.

Det har åter blivit på modet med surdegslimpor. År 1870 bestämde myndigheterna i Paris att bagarna måste använda surdeg som jäst och då fick man rätt att kalla brödet 'le levain naturel'.

Torsten Nordströms museum och stiftelse

Roslagens Fornminnes- och hembygdsförening tillsätter fyra ledamöter i Axel, Julia och Torsten Nordströms stiftelse. Den femte tillsätter Norrtälje kommun.

Färghandlare Torsten Nordström donerade sin lägenhet till en stiftelse för att den skulle visas för allmänheten. Den finns på övre våningen i det stora, nymålade huset vid Tillfällégatan. Odd Fellow använder bottenvåningen.

Museet har en egen intendent, Agneta Werlinder. Under sommarmånaderna sker visningar varje måndag och torsdag. Det är trångt i lägenheten varför man endast kan ta emot grupper om högst femton personer. Vid sidan av detta sker specialvisningar av olika slag, tex för dem som är intresserade av textilier. Museet har ett nära samarbete med Roslagsmuseet och Pythagoras Industrimuseum.

Små koppar har också öron

Torsten Nordström har hundratals kaffekoppar och fat, sockerskålar och gräddkannor. Det finns inte möjlighet att visa allt i hans våning. Då kom man i våras på att använda Zettersténska huset på gården vid Roslagsmuseet som utställningslokal. Under mars och april visades utställningen *Små koppar har också öron*. Många kom och upptäckte hur mycket en kaffekopp kan berätta.

Kors och tvärs

Våren 2012 gör vi en ny utställning i Zettersténska huset, denna gång med broderier under titeln *Kors och tvärs*. Utställningen bygger på bl a textilier, som är broderade med korsstyggn – vad kvinnor åstadkommit och som Torsten samlat och bevarat.

Utställningen öppnar lördagen den 10 mars och stänger lördagen den 28 april. Öppen torsdag, fredag och lördag mellan 11.00 och 14.00. Stängt under påskveckan.

Fri entré, men vid utgången står en burk för frivilligt bidrag. Lägg i en, två eller tre tjugor som går till våra omkostnader.

Välkommen till Nordströms museum i sommar och till korsstygnsutställningen.

Almanackan 2012 har temat Livets högtider

Almanackan kostar 100:- och många av bilderna har fotograferats i Torsten Nordströms hem. Almanackan kan köpas på Torsten Nordströms museum eller genom Kerstin Sandberg, 070-542 89 30.

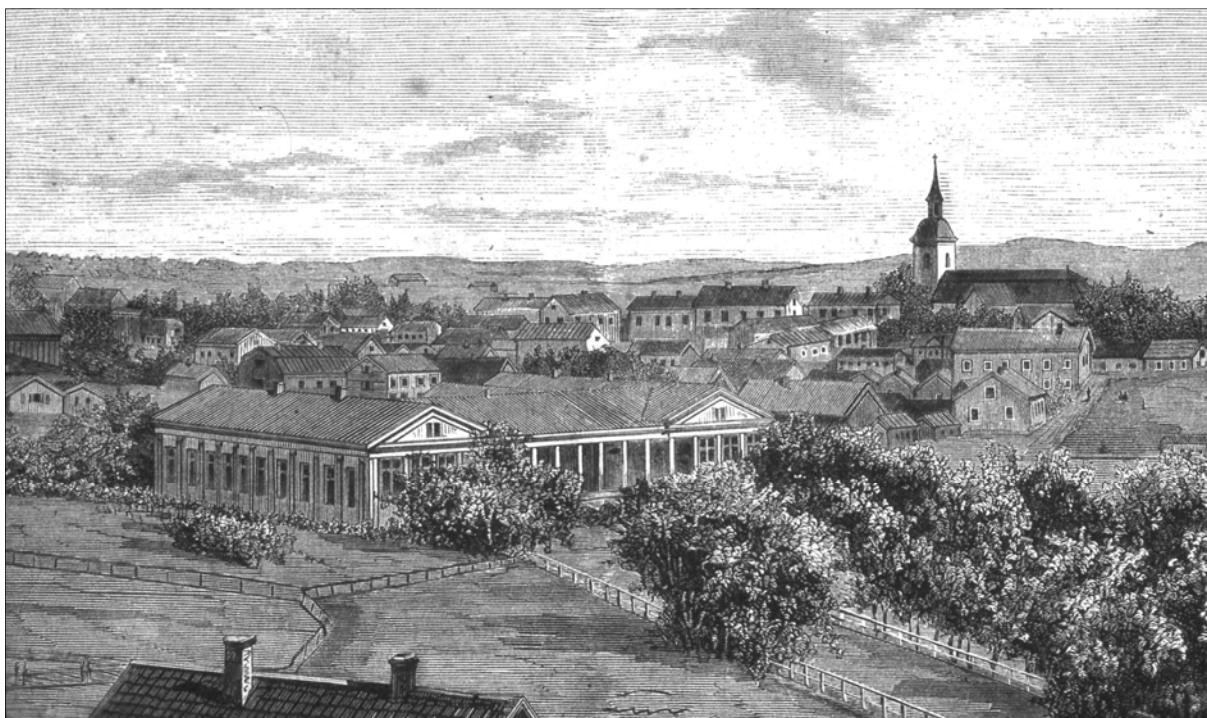

Societetsparken i Norrtälje

I tidigare programblad har vi då och då berättat om något hus eller någon gata i Norrtälje. Vi fortsätter med detta också i årets blad.

Onsdagen den 4 juli 18.00 inbjuder Fornminnesföreningen till en vandring i Societetsparken som har mycket att berätta. Också vår bild (se nedan) är en berättande källa.

I trappan upp till Torsten Nordströms våning hänger sex träsnitt, utförda 1921. Av dem har stiftelsen framställt sex vykort, unika eftersom det är bara hos Torsten man kan köpa dem. De berättar mycket om Norrtälje. Bilden med Societetsparken utgår från ett gammalt foto, ett av de äldsta vi har i Norrtälje.

När fotot togs, var det praktfulla Societetshuset nybyggt och låg vid ingången till parken. Mellan staden och parken låg Musikpaviljongen. Norrtälje kyrka hade nyligen fått sitt torn, uppfört 1854. Parken var nyanlagd men hamnen hade ännu inte muddrats och stensatts. Fartygen fick lägga till ungefär där man lagt dagens bensinstation för båtar. Lägg märke till att både berg och kullar norr om staden och området söder om parken var kalbetade. Skogarna kom till senare. Granparken anlades vid denna tid för att badgäster skulle få andas in välgörande luft, en blandning av havsluft och barrdoft.

I parkens östra del byggdes badhus med ungefär 20 badhytter, där 'badgummor' tog hand om badgästerna. Mellan 800 och 1 000 badgäster kom till Norrtälje varje sommar. 'Fint' folk kunde ta med sig sina döttrar för att om möjligt hitta någon löjtnant, som dottern kunde gifta sig med. Men de allra flesta åkte till Norrtälje, den tidens bästa 'spa' på Östkusten, för att få tillbaka hälsa och rörlighet.

Enligt en bok från 1883 kunde man i Norrtälje få elektricitetsbehandling med galvanisk och faradisk ström, det fanns inhalationsapparater för inandning av pulvriserade medicamentösa ämnen. Badanstalten låg bredvid ångbåtsbryggan (ungefär där den flytande bensinstationen ligger i dag).

En del var djärva nog att även bada direkt i havets vatten. I en annan bok finns detta råd: "Beslutet att utsätta kroppen för de framrullande vågorna och upptaga kampen mot dem kan verkligen under första tiden kallas en liten hjältedat (hjalteåda), i synnerhet då det gäller nervösa fruntimmer och svaga individer."

August Strindberg och Harriet Bosse

August Strindberg avled den 14 maj 1912 och hundraårsminnet kommer att uppmärksammas både i Sverige och många andra länder.

I Norrtälje finns det stor anledning att göra något extra kring detta hundraårsminne. Under flera somrar vistades August Strindberg i Furusund och flera litterära verk kom till under dessa år. Inte minst är Furusund knutet till hans äktenskap med den unga norskan Harriet Bosse.

I Norrtälje fick det nybyggda Teaterhuset på Tullportsgatan överta kulisser m m från Strindbergs Nya Teater jämte möbler från hans rum på teatern. Tyvärr brann kulisserna upp vid en eldsvåda några år senare. Vart möblerna tagit vägen, känner ingen till. Här några program som har intresse för Fornminnesföreningens medlemmar.

Söndagen den 13 maj

I år firar även ABF sitt hundraårsjubileum.

Därför inbjuder ABF till en bussresa från Folkets Hus till Furusund med ett kort besök på Marholmen. Guider blir Michael Blum och Lennart Jansson. Då kommer vi att accentuera sambandet mellan Strindberg och arbetarrörelsen, tala om texter av Strindberg som har anknytning till Furusund.

I Furusund fanns på Strindbergs tid en amatörfotograf av hög klass, nämligen Otto Johansson, handelsexpedit. Han tog de berömda bilderna av August Strindberg och Harriet Bosse i Isola Bella 1904 plus flera andra kända bilder.

Tack vare pengar från Sparbankens Stiftelse kunde Fornminnesföreningen för flera år sedan köpa in några av hans foton från Stockholms Stadsmuseum. De överlämnades till Stadsbiblioteket. Nu finns de på Konsthallen. De kommer att visas i Zetterstenska huset, Roslagsmuseet troligen under augusti månad.

Troligen under augusti kommer de att visas

Onsdag 23 maj 19.00

Konsthallen

Strindberg med andras ögon — Lennart Jansson berättar

Strindberg som konstnär — Daniel Werkmäster föreläser

Strindberg och Harriet Bosse i Furusund. Utställning under augusti i Zetterstenska huset, Roslagsmuseet i samverkan med Konsthallen.

Så här skrev Harriet Bosse om sin förlovning med August Strindberg:

”Han talade om hur svårt och hårt livet hade varit mot honom, hur han längtade efter en ljusstråle, en kvinna som kunde försona honom med mänskligheten och kvinnan. Så lade han sina händer på mina axlar, såg djupt och innerligt på mig och frågade: 'Vill ni hade ett litet barn med mig, fröken Bosse?' Jag neg och svarade helt hypnotiserad: 'Ja, tack', och så voro vi förlovade.”

På Torsten Nordströms museum har vi Harriet Bosses namnteckning i original. Bara detta är värt ett besök på museet.

Roslagens Fornminnesförening c/o Lennart Jansson Gjuterivägen 4 A 761 40 Norrtälje	B Föreningsbrev Porto
--	--

Som medlem i Roslagens Fornminnesförening får du:

- varje år ett program hemskickat
- rätt att delta i föreningens program utan kostnad om ej annat anges
- gemenskap med trevliga människor

Böcker som Fornminnesföreningen säljer:

Hundare och skeppslag:

14 De första inbyggarna i staden Norrtälje. Nils Sundelius. 10 kronor

15 Harald Lindberg 100 år. 40 kronor

Övrigt:

Dikter A G Sjöblom. 10 kronor

Livstecken, inslag i min levnads väv. Barbro Unnerfalk. 40 kronor

Birgitta i Roslagen, Roine Karlsson och Lennart Jansson. 50 kronor

Tag kontakt med Lennart Jansson, 0176-133 84

Norrtälje hamn på 1880-talet